

Víðfevndur miðvingur vegin

TÓRBJØRN JACOBSEN

Vit hava lítla og onga ávirkan á, hvussu vit koma í og fara úr hinum jarðiska lívinum. Hylkinum. Í tímabilinum harímillum fáa vit, við egnari meg, avrikað eitthvørt borgarum og samfelagi at frama. Táið Bjarni á Steig vitjaði á eystastu stovu ni á B6 hendan dagin, har kona og børn vóru savnað, og hann segði sum var, ærligur ímóti fakinum, at heilsufrøðin ikki megnaði meiri á heilsubøtandi slóðini, nú bræðandi krabbin var valdshavarin í líkaminum, mundi hin seingjarliggjandi vera tann sum skilti síni egnu deyðsboð betri enn nakar av hinum. Øll vit onnur liva sum longst í vónini, men hann kendi mannakroppin, anatomi'ina og hennara veikleikar, ikki minst eftir at hava hjálpt einum ótali av fólki í nærum hálva øld í so máta, tí var hann púra avkláraður frá hesi stund. Nú stóð alt í Guðs hondum. Og hann var avkláraður. Andor Ellefsen. Kommunulæknin hjá havnarfólki í áratíggju.

Orðaði tað við ein av lagsbrøðrum hansara, ein gamlan politiskan kollega, sunnudagin, at Vesturkirkjan kendist sum ein læknakongress undir jarðarferðini í dag. Har skreidd skært í læknavisindi. Ei dáni í, helt hann fyri, Andor var ikki bara tikin úr leikum sum lækni, kommunulækni, men eisini sum formaður í Læknafelagnum og Kommunulæknafelagnum. Vit onnur, sum eru brúkarar av hesi tænastu, hava bara førleika til at meta um hana, og í mínum føri eru tað fyra fólk sum eg minnst sum trygdarnet í so máta. Virðingin fyri teimum er stór. Emma Winther, táið vit búðu í Syðrugøtu, og eftir at eg gjørdist glyvramaður hava teir triggir, Einar Djurhuus, Poul Olsen og Kári Rasmussen, tikið sær av øllum ilskum. Kári er einsamallur uppi á døgum, men virðingin hevur verið sera stór um hesar menskur, og hjálp fekst, táið tørvur var á tí. Tvær ferðir fekk eg kortini hjálp frá Andori. Eitt kvøldið skræðnaði ein skurður í rygginum, Kári hevði skorið ein knýkil úr honum, blóðið fossaði úr kroppinum, helst hevði eg verið alt ov óskettin, og hetta leygarkvøldið fóru vit beina leið oman á Frúutrøð, har doyving, nál og tráður fingi alt í rættlag aftur uppi á briksini í hesum søguliga húsi. Í vaccinatiónskortinum síggi eg eisini, at hann dúgliga hevur prikað andevni fyri ymsar sóttir í kroppin, á heysti í 2014, stutt fyri at vit bæði, hjúnini, lögdu leiðina yvir um hav, til Cuba, fyri at foykja strongdina burtur eina løtu. Fýra ár seinri er hann ikki ímillum okkum meiri. Nú hann slóknadi, var hann 81 ára gamalur.

Andor sá dagsins ljós á fyrsta

sinni í býlinginum við Kirkjar í Miðvági hin 21. juli í 1937. Mamman var Gunnhild, av Rasmussen slektini í bygdini, og pápin var Hans Ellefsen. Sum flestir bygdadreingir tá í tíðini gekk hann í skúla og fekst við alt fyrifallandi arbeiði. Spældi bólt við MB og róði kapp við miðvágsbátunum. Kortini varnaðust miðvingar, at hann var egin, siktaði hægri, táið hann stutt eftir fermingina legðist á hjólhestin til Seyrvágs fyri at fáa fatur á nýútkomnu bókini "Móðir Sjeystjørna" hjá víðagitna rit-høvundinum Williami Heinesen. At teir báðir seinri gjørdust grannar, skrivarabýlið hjá Williami liggur eitt lítið hanagleiv frá húsum hansara, omanfyri Plantasjuna í høvuðsstaðnum, kann so bara vera íkomið av lagnunnar speisemi. Tvær aðrar skrivandi legendur búðu eisini í grannalagnum. Heðin Brú og Chr. Matras. Heimsborgarar í Havn og rákin av mentan og stórhugsan hevur gingið ramur um tún og traðir.

Nú var Andor ikki maður av nógvum orðum. Inntonktur og hugsandi. Filosoferandi – og kortini praktiskur. Ivist í um hann tá, í yngri árum, hevur sagt nøkrum, foreldrunum kanska, hvørjar ætlanir hann hevði um brúk av egnum lívi, mátti og evnum. Undir øllum umstøðum kennist gongdin haðani rættiliga tilvitad. Fert tú úr Miðvági sum 17 ára gamal niður til Rønde í Jútlandi fyrst í fimmtíárunum, fyri at fáa til vega eitt prælímínær prógv, og haðani á VBV í Tórshavn eftir einum studentsprógv, tá ert tú ikki miðleysur. Tá ert tú flogin sum fuglurin Fønix úr bygdasamfelagnum út á akademisku stíggjarnar. Í Havn búði hann í KFUM. Mettuna fekk hann á matstovuni hjá Madam Ellingsgaard, og har hitti hann eina abbadóttir Grønlands Jóhan, sum hevði verið kolonibestýrari í Uummanaaq og í Aasiaat í mong ár. Hon var eisini av Müller slektini í Havn. Kamma. Tey gjørdur ferðalag saman, og her á foldum endaði tann ferðin við diamantbrúðleypinum á Kráarvegi fyri fáum døgum síðani, har vit, sum nú eru partar av húsinum, savnaðust fyri at fagna nestorunum í familjuni. Iliónskvæðið var høgt í metum á Kráarvegi, og har møta vit Nestori, konginum í í Pylos. Gamli var veingjaskerdur hátíðardagin, brúkti nógva megí fyri at koma niður av loftinum, men ómetaliga treisknið hjálpti honum, hann strammaði seg upp, hóast deyðamerktur, fyri at geva børnum, abbaðørnum, langabbaðørnum og verðólki eina sera góða løtu saman.

Fyri tað hendi so mangt. Kamma var starvsfólk í Føroya Banka um tað mundið, táið Andor tekur endaligu avgerðina um at fara undir læknalestur á Universitetinum í Keypmanna-

havn. Hin vælgitni Svend Aage Nonnegaard-Pedersen, føroyingar róptu hann bara Nonnegaard, var stjóri í bankanum, hóast útlendingur ein stórir tjóðarlaðari í Føroyum, maðurin sum stuðlaði stórum føroyskum listarmonnum sum Ingálvi av Reyni, Janusi Kamban, Mikines o.ø., og tað var ikki hálvtalað orð, so hevði hann fingið henni eitt starv í Landmandsbankanum í Keypmannahavn, meðan maðurin gekk undir hin drúgva lesturin í heilsufrøði. Í lestrarárunum fingi tey tvær døtrar, Guðrið og Ann, og eftir at vera flutt heimaftur fingi tey synirnar Ólav og Hans.

Sum skipari, landsstýrismaður og borgarstjóri veit eg hvat hugtakið tagnarskylda merkir. Tú kanst vera opinskáraður um mangt og mikið, í almenna rúminum, men um viðkvæmu tagnarskyldumáluni skal vera treytaleysur agi. Tú fert um gravarmúlan einsamur við tungum málum. Har skal onki út á torg, heldur ikki út um tínar varrar. Ikki so frægt at konan fær at vita, hvat ið er uppi í tíðini av álvaramálum. Punktum. Onkursvegna kendist tað sum, at Andor í aðrar mátar var ávirkaður av hesi disciplinini. Útum fakið eisini. Sum læknar og vit fleiri onnur mega liva við. Tagnarskylduagin styrkti um hin inntonkta mannin. Læknastarvið var hansara liv, og loynidómarnir,

sum ongin annar skuldi kenna til, fingi vit onnur, heldur ikki tey nærmastu, nakað at vita um. Ikki frá honum, men kanska frá onkrum øðrum. So hissini. Hoyrði nú ein dagin, at Andor var ein avgerandi figurur í bjargingarroyndini, táið íslenska flogfarið rendi inn í fjallið, nakað niðanfyri Knúk, í Mykinesi, í 1970. Ein vanlukka sum ongin okkara gloymir, sum tá vóru uppi á døgum. Hann hevur ikki grett um hetta við einum orði, men tað verður sagt, at hann gjørdi hetjugurningar uppi undir Knúki hendan dagin. Varð sigldur út í Mykines við verjuskipinum, og kendur í føroyskum fjallalendi gjørdist hann vegvísari og síðani ein avgerandi lækni á staðnum, har so mangt kundi spælt øðrvísi av, um vísindalig dygd ikki kom upp og niðan á oynna. Hetta hevur sum so mangt annað verið eitt kall hjá honum, tí hevur hann ikki tosað um hetta við nakran. Ongantið. Tagnarskyldan kámar fyri mongum sum maðurin hevur tykist við, serliga tí hann tók hana so bókstaviliga. So treytaleysa sum ein lækni eigur at taka hana. Imponerandi.

Tað var ongantið nakar ivi um ætlanina at koma heimaftur eftir loknan lestur. Hetta var tíðin, táið føroyingar so spakuliga fóru undir at tilevna eitt vælferðarsamfelag. Andor og Kamma settu sær fyri at koma heimaftur fyri at gerast

partur av nýggju tjóðarlaðingini. At byggja Føroyar. Eftir eitt styttri skeið á Landssjúkrahúsinum hevur hann verið kommunulækni í høvuðsstaðnum upp ímóti hálvari øld.

Tað eru bara fyra ár síðani hann vaccineraði okkum, tá var hann 77 ára gamal, og væl fyri. Við battinum var hann kringur á borðtennisborðinum heilt fram til endans, og tað eru bara fáir dagar síðani hann var við ketsjaranum niðri í Badmintonhøllini. Havnar Badmintonfelag var hansara einkarbarn uttanfyri familjuregi. Hann hevði fingurin á pulsinum og fylgdi væl við hvussu tað gekst við rekruteringini, serliga í tí yngra endanum. Hann var kanska ongin Prakash Patokono, Liem Svea King ella Rudi Hartono, men fleiri ferðir hevur hann kortini staðið á sigursskamlinum. Kann vera at hagin og seyðurin á Nýpuni og fram við Leitisvatni fylti líka nógv. Andor Ellefsen var miðvingur til sín doyggjandi dag, hóast hann búði og virkaði í Havn í eitt mannaminni. Ofta hoyrdist tað á málinum, eyðkenda drynjandi miðvágsdialektin, og allar løturnar úti á Bakka og í haganum, hava drigið hann aftur til upp-runajørðildið. Eftir at hava ferðast kring um tað mesta av heiminum, á læknakongressum í nógvum londum, og ímillum fólk av ymsum observansum, so gekk leiðin altíð aftur til Miðvágs. Bygdarmaðurin sum gjørdist heimsborgari elskaði sína heimbygd. Tað er góður stíllur.

Ofta verður sagt, at heilin á fólki er einvegis tunaður. Annaðhvørt ert tú stódd, alis- og evnafrøðingur ella er humanioran tín styrki. Onkursvegna tykist tað sum um, at Andor fevndi um bæði. Tað fyrra lá til fakið, men vit sum komu at kenna hansara kærlleika til føroyskt mál og skaldskap yvirhøvur, sita eftir við spurninginum, hví hann ikki fór undir at lesa mál ella guðfrøði í ungum árum. Hann las nógv, skilti alt sum hann las, og samrøðurnar um skaldskap vóru ómetaliga gevandi. Hann hevði lisið allar klassikararnar, ongin nevndur ongin gloymdur, og óteljandi eru tær samrøður vit t.d. hava havt á Kráarvegi og aðrar staðir um føroyskan skaldskap. Um teir eldru høvundarnar og teir yngri, sum nú fara at eldast: Jóanes Nielsen, Tórodd Poulsen og Carl Jóhan Jensen. Hann lá ikki á boðunum, las teir allar so skjótt teir vóru á marknaðinum. Hesum fingi vit nógvar góðar samrøður burturúr.

Komi kortini aftur til hin inntonkta mannin. Andor Ellefsen. Ávirkaður av tagnarskylduni kanska. Hann fleyg tilvitad undir radaranum í fleiri málum. Hann gjørdi ongantið alment greiði fyri sínari støðu í trúarmálum, fylgdi kanska ráðunum hjá Matteusi í hansara sætta kapitli og ørindi,